

VIHARNIK

Letnik XXXVII – avgust 2012, št. 3
ISSN 1318-9484

Kozorog pod Kriškimi podi

foto: Grega Rihar

Iz vsebine:

- **Novi stroški pri izdajanju glasila**
- **Skupščina in statut PZS**
- **Fruška gora – povabilo na izlet**
- **Namesto izleta v neznano – odprt pohod »Pot graničarjev«**
- **Viharniki poročajo o izletih na Štalensko goro, Grad Ostrovico, Monte Zermulo, Svinško planino in Hudournik**

NOVI STROŠKI PRI IZDAJANJU NAŠEGA GLASILA

Spoštovani viharniki!

Nekajletna gospodarska in finančna kriza ter vsesplošno varčevanje pri materialnih in drugih stroških pri pravnih osebah v lasti države je žal pokazala zobe tudi našemu društvu. Statistični urad RS, ki je doslej tiskal naše glasilo tako rekoč brezplačno, je glede na splošne gospodarske razmere prisiljen, da pri tiskanju zaračunava vsaj materialne stroške (stroški digitalnega tiskanja in stroški papirja). S tem v zvezi nam je v začetku meseca maja posredoval v podpis Dogovor o sodelovanju. Tako smo že pri izdaji glasila Viharnik št. 2, ki je izšlo v začetku meseca maja, poravnali vse materialne stroške. Po trenutni kalkulaciji so znašali materialni stroški za izvod glasila 1,15 EUR. To na prvi pogled ni veliko. Ko pa znesek pomnožimo s 180 izvodi, kolikor jih je potrebno natisniti, pa se izkaže, da bi bili sami stroški tiskanja glasila na letni ravni najmanj 621,00 EUR, kajti vsako leto izdamo tri redne številke (številka za sklic letnega občnega zbora ni upoštevana, saj so stroški precej nižji, saj ne gre za barvni tisk).

Upravni odbor je pri obravnavanju navedene problematike sklenil, da bo moral dokončno odločitev glede tiskanja glasila in s tem v zvezi povezanimi stroški sprejeti Občni zbor v mesecu februarju 2013. Variantni predlogi oz. kombinacije več predlogov bodo verjetno šli v smeri, da bi namesto treh rednih številčk izdali dve številki, da se skrči število strani posamezne številke, da se glasilo tiska v črnobeli tehniki, da bi se glasilo natisnilo le za tiste člane, ki nimajo računalnika, medtem ko bi drugi člani prejeli glasilo le po elektronski pošti, da bi se tri številke glasila posebej plačale itd.

Do sprejema ustrezne odločitve na Občnem zboru pa je Upravni odbor PD Viharnik za izdajanje glasila do konca letošnjega leta sprejel naslednje sklepe:

- S Statističnim uradom RS se podpiše dogovor o sodelovanju, ki bo veljal za tiskanje glasila za leto 2012.
- V letu 2012 se izdaja še dve številki glasila in sicer v mesecu avgustu in decembru. Tisk bo barvni. Zaradi

znižanja stroškov pa glasilo naj ne obsega več kot 16 strani.

- Naše člane bomo povprašali, kdo bi se bil pripravljen odpovedati glasilu št. 4 v tiskani obliki in bi ga prebirali le v elektronski obliki.
- Upravni odbor bo proučil in preveril možnosti donacije za tiskanje glasila, na primer pri Ministrstvu za šolstvo in šport, Fundaciji za financiranje športnih organizacij in morebitnih drugih organizacijah. Naše člane bomo povprašali, če kdo ve za možnost cenejšega tiskanja glasila.

Glede na navedene sklepe aktualna številka glasila obsega le 16 strani. Da je vsebinsko čim manj okrnjena, je pri posameznih prispevkih objavljeno nekoliko manj fotografij, kot bi jih sicer objavili. Nekateri članki, ki se ne nanašajo na naše izlete, so nekoliko skrčeni, nekateri pa bodo objavljeni v naslednji številki.

Vsi člani, ki bi se bili pripravljeni odpovedati tiskanemu izvodu glasila Viharnik št. 4, naj to sporočijo po elektronski pošti na naslov urednice in sicer: nevenka.kanduc@gmail.com ter istočasno sporočijo njihov elektronski naslov, na katerega bi jim posredovali glasilo, sicer pa si ga lahko ogledajo in berejo na spletni strani našega društva.

V kolikor **imate člani morebitne informacije ali predloge, katera pravna ali fizična oseba bi lahko zagotovila brezplačno ali cenejše tiskanje glasila od 1,15 EUR za izvod**, vas prosimo za vaše aktivno sodelovanje.

Upravni odbor

INFORMACIJE Z UPRAVNEGA ODBORA

Poleg rednih nalog je UO PD Viharnik na svojih sejah obravnaval in sprejel določene odločitve še pri naslednjih pomembnejših tematskih sklopih:

Amandma na predlog Statuta PZS

Upravni odbor je podal na Planinsko zvezo Slovenije amandma na predlog Statuta PZS, vezan na prvi odstavek 32. člena in sicer v smislu, da se besedilo spremeni tako, da se dopušča kategorizacija društev

po prednostnih skupinah z merili za razvrščanje in tudi z znanimi posledicami razvrščanja. V kolikor pa vsebina amandmaja ne bi bila sprejeta, smo predlagali črtanje celotnega odstavka citiranega člena statuta. Več o tej temi si preberite v naslednjem prispevku, ki ga je pripravil Andrej Lipušček.

Novi naziv »častni član društva«

Na Občnem zboru za leto 2012 je bil sprejet sklep o podelitvi novega naziva »častni član društva«. Ta naslov naj se kot prvemu podeli Marjanu Potisku.

Za podelitev takšnega naziva je potrebno dopolniti 28. člen Pravil društva in dopolniti Pravilnik o priznanjih PD Viharnik. S tem v zvezi bo UO pripravil in predlagal, da bodo člani na Občnem zboru za leto 2013 obravnavali in sprejeli ustrezno dopolnitev obeh navedenih aktov.

Poročilo za AJPES

Na AJPES je bilo potrebno prvič posredovati tudi Poročilo o prostovoljstvu, v katerem je bilo potrebno navesti število ur, ki so jih člani upravnega odbora, nadzornega odbora in drugih organov društva porabili za delo društva.

Izvedba odprtega planinskega pohoda

Upravni odbor je na več sejah z različnih vidikov obravnaval pobudo Športne zveze Ljubljana (v nadaljevanju: ŠZL) za sklenitev pogodbe, na osnovi katere bi naše društvo še v letu 2012 pripravilo in izvedlo **en odprti planinski pohod**. V tem primeru bi ŠZL prispevala določena sredstva za kritje materialnih in drugih organizacijskih stroškov. Glede na program izletov ŠZL bi morali planinski pohod izvesti v mesecu novembru. S tem izletom bi se naše društvo širše promoviralo, saj bi ga oglaševala tudi ŠZL v različnih medijih. Na ta način bi mogoče pridobili tudi nove člane.

Po proučitvi vseh navedenih okoliščin smo sklenili, da se pogodba s ŠZL podpiše ter da se namesto izleta v neznanu, predvidenim v mesecu novembru, izvede odprti planinski pohod z naslovom »Po poteh graničarjev« ki ga bo organiziral vodnik Borut Vukovič.

Novi stroški pri izdajanju glasila

Natančnejši opis problematike v zvezi z novimi stroški pri tiskanju našega glasila in sklepi, ki jih je UO s tem v zvezi sprejel, so

razvidni iz prvega prispevka v tej številki glasila.

Začasni prostori za delovanje UO

Po izselitvi Statističnega urada RS s Parmove ulice 33 v Ljubljani na novo lokacijo in potrebnih nujnih vzdrževalnih delih na navedenem naslovu je imel Upravni odbor (ob aktivni vlogi blagajničarke društva) zadnji dve seji v prostorih Zavoda za gozdove na Tržaški cesti 2 v Ljubljani.

Podpis pogodbe z Zgodovinskim arhivom Ljubljana

Z Zgodovinskim arhivom Ljubljana je podpisana pogodba, s katero mu je naše društvo preneslo v trajni arhiv vse najpomembnejše listine našega društva.

Urednica

SKUPŠČINA IN STATUT PZS

V soboto, 14. aprila 2012, je v Domu kulture v Ormožu potekala redna letna skupščina Planinske zveze Slovenije. Uredništvo glasila Viharnik zaradi krčenja obsega ne more objaviti izčrpnega poročila o njenem delu, sklepih in spremljajočih dogodkih. Verificiran zapisnik in prečiščeno besedilo Statuta si lahko ogledate na spletni strani www.pzs.si, če v rubriki Obvestila PZS izberete Obvestila PZS, junij 2012_Zakonodaja in uradne objave.

Omejiti se moram na skopo poročilo o osrednji točki dnevnega reda. Postopke za temeljito prenovu takrat veljavnega Statuta je takoj po izvolitvi na Skupščini v maju 2010 sprožilo novo vodstvo PZS - predsednik g. Bojan Rotovnik s sodelavci. Imenovana je bila neodvisna delovna skupina z nalogo, da vsebinska izhodišča preoblikuje v zakonsko besedilo. V ostri in polemični javni obravnavi so sodelovala številna planinska društva, posamezniki, meddruštveni odbori na večkrat izpeljanih posvetovanjih, organi PZS in nekatere zunanje inštitucije.

UO PD Viharnik je javno obravnavo spremljal in se vanjo vključeval s pripombami, predlogi, udeležbami na posvetih, kadar je ocenil, da je potrebno. Izkazalo se je, da smo med 276 društvi edini, ki smo do konca vztrajali pri zavračanju najbolj sporne točke v) prvega odstavka 32. člena, ki se je v Predlogu

Statuta PZS glasila : **(UO PZS) odloča o merilih za razvrščanje društev v prednostne skupine in o seznamu razvrščenih društev.** Pred skupščino smo v predpisanem roku vložili amandma s predlogom, da se sporna točka člena bodisi črta, ali pa da se točka ustrezno dopolni. V 32. členu so naštetosti pristojnosti UO PZS, prav nikjer v Statutu pa ni določeno, iz katere pravice bo UO svojo pristojnost črpal in jo izvajal, kakšen je namen razvrščanja in kakšne smejo biti posledice za društva. Nomotetika (zakonodajna pravila) zahteva, da so v temeljnem pravnem aktu opredeljene osnovne pravice, obveznosti, prepovedi itd., podrobnejša pravila, merila, pristojnosti pa se urejajo s podzakonskimi predpisi. Zakon o društvih določa, da je društvo pravna oseba zasebnega prava, da je združevanje v društvo prostovoljno in da temelji na enakopravnosti članstva ter da se ta pravila smiselno uporabljajo tudi za zveze društev. Status in materialni položaj že obstoječega ali ustanovljajočega se društva je najpomembnejši element njegovega delovanja, s katerim mora biti vnaprej seznanjeno.

Delovna skupina naših argumentov ni sprejela s sledečim stališčem. »Večkrat je bilo pojasnjeno, da je ta določba povezana s 16. Členom Statuta, po kateri za včlanitev v PZS zadošča izpolnjevanje zakonskih meril. Ob tako široko odprtih vratih za vstop v zvezo je treba vzpostaviti sistem, ki bo prepoznal in stimuliral aktivnejša društva. To se dogaja že sedaj. Na primer, za sofinanciranje mladinskih taborov lahko uspešno kandidirajo le tista društva, ki takšne taborje izvajajo. Ta določba ne pomeni kršitve enakopravnosti. Enakopravnost je zagotovljena, če za vsa društva veljajo enaka pravila. Nekatera društva opravljajo ves spekter dejavnosti (delo z mladimi, plezanje, nadelava in vzdrževanje planinskih poti, gospodarjenje s kočami, pohodništvo itd.), druga pa se ukvarjajo samo z izletništvom. Oboji so enakopravni, niso pa enaki. Res je, da meril še ni, vendar ne sodijo v statut. V statut sodi samo opredelitev pristojnosti.«

Ne glede na razhajanja v stališčih je delovna skupina podprla naš variantni predlog, da se sporni točki 32. člena doda besedilo »po predhodni javni obravnavi«. S tem smo želeli uveljaviti in zagotoviti večji vpliv planinske javnosti na izbiranje meril za razvrščanje društev. To spremembo je Skupščina končno sprejela. Prav gotovo vsi

z vsem doseženim nismo zadovoljni. Meni ni všeč znižanje kvoruma za odločanje na skupščini PZS z ene polovice na eno tretjino članov PZS (44. člen) in še kaj. Za društva je zelo pomemben 72. člen, ki določa, da morajo svoje temeljne akte uskladiti s Statutom v 24-ih mesecih od njegove uveljavitve.

Andrej Lipušček

FRUŠKA GORA, POVABILO NA IZLET 4.- 7. OKTOBER 2012

Naše člane in druge zainteresirane planince še posebej opozarjamo in **vabimo na izlet na Fruško goro v Vojvodini**, ki ga naše planinsko društvo sicer ni planiralo v letnem planu izletov, vendar smo se zanj odločili naknadno zaradi popestritve naših izletov.

Utrinek s Fruške gore.

Izpred hale Tivoli se bomo dne 4. oktobra 2012 ob 6.00 uri odpeljali proti Vojvodini. Tja bomo prispeli okoli štirinajste ure. Tu nas bo čakalo kosilo. Sledi nastanitev po sobah, nato večerja, po večerji spoznavni večer s pokušino domačih vin.

Naslednji dan bomo po zajtrku opravili izlet po Fruški gori z lokalnim vodnikom. Popoldne vrnitev, večerja in po večerji prosto.

Tretji dan izleta, v soboto, bomo po zajtrku šli na pohod in spoznali še en delček te lepe gore. Potem pa se odpeljemo v Novi Sad na večerjo in ogled mesta.

Četrti dan, v nedeljo, se vračamo po zajtrku v Ljubljano. Predvidevamo, da pridemo v Ljubljano okoli sedemnajste ure.

Cena izleta za člane PD Viharnik je 150 evrov ob prijavi 10 članov in vključuje vse zgoraj naštetu. Nečlani plačajo 160 evrov.

Pot je lahka, potrebujete le pohodne palice. Izlet vodi Boris Jesenšek, prijave pa zbira Grega Rihar na telefon 041 211 693.

Boris Jesenšek

**NAMESTO IZLETA V NEZNANO
BOMO OPRAVILI ODPRT POHOD
»POT GRANIČARJEV«**

V informacijah z Upravnega odbora našega društva ste lahko že prebrali razloge za odločitev o tem, da bomo namesto predvidenega izleta v neznano dne 17.11.2012, opravili **odprt izlet oz. pohod** tudi za druge zainteresirane planince. Naš vodnik Borut Vukovič se je v zvezi s tem odločil pripraviti nekaj novega in sicer popeljati planince po poti, po kateri prav gotovo še niso hodili. Tako se je odločil za pot, ki so jo naredili graničarji naše nekdanje skupne države Jugoslavije in sicer od Škofij do Lazareta. Na povsem drug način bomo spoznali ta košček naše obale. S hojo bomo pričeli v bližini mejnega prehoda Škofije, se povzpeli na vrh Kaštelirija, Premončan, Pišalon, Vrh Sv. Mihaela, Kolomban in Jurjev hrib, s hojo pa zaključili na Debelem rtiču.

Še nekaj zanimivosti o poti, ki jo je pripravil naš vodnik.

Arheološka zakladnica od bronaste do rimske dobe

Miljski hribi predstavljajo sedem kilometrov dolg in pol toliko širok polotok med Miljskim in Koprskim zalivom, ki sta oba dela veliko večjega Tržaškega zaliva. V skoraj celotni zgodovini - od rimskega preko beneškega do današnjega obdobja - so Miljski polotok delile meje.

Pot graničarjev

Obmejno pot od Škofij do Lazareta, kjer je potekala skoraj nepredušna meja, so dolga leta poznali le graničarji, danes, ko je članstvo v EU ohranilo le še fiktivno mejno črto med Italijo in Slovenijo, pa se lahko po tej poti poda vsakdo, ki ima rad naravo, a tudi kulturno dediščino, ki je tod ne manjka. Nezahtevno pot, ki so ji dali ime

Pot graničarjev, lahko prehodimo v 4 urah v eni smeri, pri čemer se ponujajo čudoviti razgledi na vsa območja Tržaškega zaliva, še posebej pa na Koprski in Miljski zaliv.

Morda najbolj markantna točka na vsej Poti graničarjev je prav najvišja točka Miljskega polotoka. Ime vrha, ki se pne 242 metrov nad morjem, je Kaštelir. Izhaja iz italijanske besede castello, kar pomeni grad. In res boste tam naleteli na še dobro vidne in slikovite ostanke gradišča oziroma vojaške utrdbe, ki ima vsaj tri tisočletja dolgo zgodovino. Postavljene so tudi table z osnovnim opisom zgodovinskega in gradbenega dogajanja na tej točki.

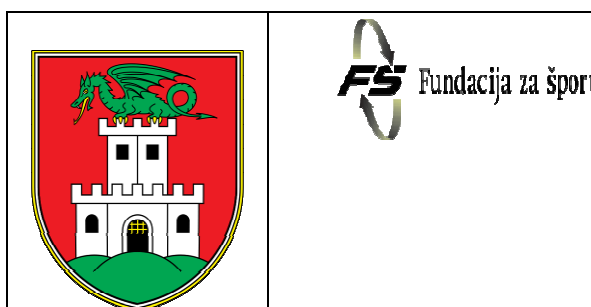
Kaštelir skozi tisočletja

Kaštelir se prvič omenja leta 1870. Prva arheološka izkopavanja na tem najdišču je vodil leta 1889 tržaški raziskovalec K. Moser, ki je že leto prej odkril na vzhodnem delu gradišča nekaj rimskih ostankov. Pripadali so rimskim žganim grobovom. Na tem mestu je našel več fragmentov prazgodovinske lončenine, nekaj kamnitih brusov, koščenega orodja in bronastih predmetov.

Leta 1985 je tržaško Spomeniško nadzorništvo začelo izkopavati na območju gradišča pod vodstvom arheologinje F. Maselli Scotti. Med izkopavanji so odkrili mnogo prazgodovinske keramike. Posebno zanimive pa so najdbe iz rimske dobe. Poleg drobnih najdb je zanimiv predvsem fragment kamnitega napisa iz 1. stoletja pred našim štetjem in ostanki kamnite stele, ki je pripadala mitreju. To dokazuje, da je stalo v bližini svetišče, posvečeno bogu Mitri. Ker so to božanstvo častili predvsem vojaki, lahko sklepamo, da je imel Kaštelir tudi v rimski dobi pomembno strateško vlogo.

Sofinanciranje odprtega planinskega pohoda

Odprt planinski pohod Pot graničarjev bodo sofinancirale Mestna občina Ljubljana, Fundacija za šport in Športna zveza Ljubljane.

Prijave za pohod

Prijave za udeležbo na odprtem planinskem pohodu dne 17. 11. 2012 zbira naš vodnik Borut Vukovič na telefonu št. 031 805 686. Zborna mesto je parkirišče pred halo Tivoli ob 7.00 uri.

Upravni odbor PD Viharnik

PRISPEVKI NAŠIH ČLANOV O OPRAVLJENIH POHODIH IN IZLETIH

Z BORUTOM PO POTI KARANTANSKIH KNEZOV

Uvod:

Terglav, božanstvo staroselcev sedanje Avstrije in Slovenije, bog, katerega moč in lepoto izraža tudi gora Triglav, nam je naklonil lep, sončen dan. Verjetno je bil zadovoljen, da bomo spoznali tudi njegovo upodobitev – kip, ki sedaj stoji v cerkvi sv. Helene in Marije Magdalene, na gori, ki so ji nekoč domačini rekli Štaléna (Štalénska), sedaj pa ji pravijo Magdalensberg. Žal je moral skoraj poldrugo tisočletje kamniti Terglav kljubovati vremenskim in drugačnim ujmam. Šele krščanski župnik Pavle Zabltnik je kip poganskega božanstva prenesel v cerkev. Štalénski vrh je bil Karantancem versko središče. Preko Štalénske gore – natančneje iz Blažnje vesi do Krnskega gradu - je namreč vodila obredna pot do knežjega kamna. Po njej so stopali kmetje, župani in kosezi, karantanski plemiči, med katerimi je bil tudi tisti, ki je ob končnem obredu na knežjem kamnu sprejel zaobljube in postal knez.

Terglavove tri glave so predstavljale nebo, zemljo in podzemlje. Dve glavi sta bili ob strani, kot prikazuje prva fotografija, in ena glava notri (v podzemlju), kot prikazuje druga fotografija.

TERGLAV (Triglav)

Naša pot:

Na drugi strani ljubeljskega predora nas je na desni strani strmih ovinkov spremljal kristalno čisti potok Borovnica, ki se je pri Brodih (Loibltal) kar naenkrat pojavil na levi strani ceste. Takrat, ko so ljudje hodili na Koroško še preko prelaza Ljubelj, so morali pri Brodih Borovnico večkrat prebresti (zato tudi ime Brodi), sedaj pa je preko nje speljan most. Borovnica še nekaj časa žubori na levi strani ceste, potem pa se združi s Sopotnico in Podensko Borovnico, ki združeni priskačeta do nje mimo Žabnice (Bodental). Morda imenujejo tisti konec Bodental, ker je pač v bližini domačija Podnar. Vodę Sopotnice divjajo tam, kjer je soteska Čepa, potem pa se najdejo, prepletajo in divjajo skupaj z Ljubeljsko Borovnico ter nekje na desni strani ceste iščejo našim očem skrito pot proti Dravi.

Vodnik, ki nosi ime zadnjega poganskega karantanskega kneza Boruta, nam je pokazal gostilno Deutcher Peter – domačini ji pravijo kar Dajčpeter - in pripovedoval,

kako se je hotel cesar Karel VI (v prvi polovici 18. stoletja) ob otvoritvi ljubeljske ceste pogovoriti z domačini v Brodeh, pa ni znal slovensko, domačini pa niso znali nemško. Končno se je našel neki Peter, ki se je mogel s cesarjem v nemškem jeziku pogovoriti. Odslej so mu rekli Dajčpeter in to ime je ostalo tudi gostilni v Brodeh. Žal pa je Dajčpeter tudi v srcu in glavi postal Deutcher Peter, postal je bolj papeški od papeža in med drugo vojno gostil SS-ovce; pravili so mi, da je bil pri njem na obisku celo Hitler! Domačini so se ga bali in ga niso marali, Übermenchen iz Dajčpetra pa niso marali domačinov. Menda ni hotel Slovencev niti gostiti – vendar jaz o tem ne vem nič. Tisti, ki so mi o njem pravili, so si raje poiskali domača, še vedno slovenska gostišča v Podljubelju.

Borut nam je pokazal Žingarico, po kateri nas je vodil lansko leto, pokazal nam je grad, kamor je nekoč Valentina Staniča vabila graščakinja, potem smo se peljali mimo Borovelj, ki so jih kazali smerokazi z napisom Ferlach, iskali pot skozi Celovec in se ustavili pri Gospe Sveti. Babica, ki je tam hodila v šolo, mi je pravila, da že v devetnajstem stoletju učenke niso smele med seboj govoriti slovensko. Kazni za spregovorjene slovenske besede so bile okrutne. Nune, ki so bile takrat pri Gospe Sveti večinoma Slovenke, so le skrivoma kaj povedale po domače, saj deklice nemščine niso razumele. Ker je bilo med dekleti tudi precej Nemk in nemškutark, so tudi Lipe le skrivaj kdaj med seboj zašepetale kaj v njim razumljivem jeziku.

Mogočna cerkev Gospa Sveta.

Stroga nemška pravila je kršil samo katehet, ki je spovedoval v materinščini. Babico so za štiri leta vtaknili v »kloster«, kjer naj bi se naučila vsega, kar mora dobro vzgojeno dekle znati. Ko je prišla h Gospej Sveti, je imela komaj deset let in ni znala prav nič nemško. Slovenke so se

združile v Lipe, Nemke pa v Hraste. Ker so bile Hrasti ovaduhinje, jih Lipe niso marale. Hrasti in Lipe so med seboj tekmovali; dokler Lipe niso znale nemško, so bile v šoli mnogo slabše, kasneje pa so na vseh področjih močno prekašale Hraste.

Teta je bila v tistem »kloštru« štirideset let kasneje, torej deset let po plebiscitu. Takrat sta si samo dve nuni upali skrivoma kaj spregovoriti po naše. Tudi Celovec je bil že skoraj povsem nemški, v okoliških vaseh pa so kljub nasilnemu ponemčevanju vsi govorili slovensko. Sedaj pa Slovencev tam skoraj ni več. Domačini poznajo vojvodski prestol, ki je nastal šele v devetem stoletju. Knežjega kamna ne poznajo. Tudi tega ne vedo, da so morali vojvode na prestolu odgovarjati v slovenščini. Avstrija jim je posekala korenine. Koliko pa vemo o svoji zgodovini mi, ki se počutimo nepomemben drobec velike EU? V Avstroogrski monarhiji so nas ponemčevali, v Italiji poitalijančevali in izseljevali na jug njihove države, v SHS in v Jugoslaviji so nam pravili, da smo narod hlapcev in tlačanov in da smo prišli v šestem stoletju skupaj z južnimi Slovani nekje izza Karpatov

Toda prvi najdeni zapisi o ustoličevanju karantanskih knezov so nastali leta 595! Torej smo imeli že v šestem stoletju, ko smo kot divje »horde« pridivjali izza Karpatov, svojo državo s pravno ureditvijo (ustavo), svoje plemstvo (kosezi), svojo vojsko (hervarde), svoje prapore (zastave), svoje župane in župe (župi pravimo sedaj občina), lastne kneze, ki so jih naši pradedi volili zares demokratično.

Karantanija leta 597

Na osnovi karantanske ustave je Jefferson v devetnajstem stoletju sestavil ameriško ustavo! Še bolj čudno pa je, da so na Krasu našli vrč, ki je star več kot dva tisoč let in na njem piše Osti Jarej. Kraševci še danes rečejo »osti« namesto ostani, jarej pa pomeni mlad, zdrav (jara gospoda, jara pšenica, jarica...). Vrč je spravljen v muzeju v Trstu. Tudi o kraljici Vidi, ki je vladala Videmski pokrajini in ki naj bi se v začetku petega stoletja uprla Atili, ne vemo ničesar. Pravzaprav niti za Videm ne vemo – poznamo samo še Udine. Nekoč so nam pulili korenine Franki, Obri, Avstrijci, SHS, Jugoslavija, sedaj pa isto nadaljujemo sami. Uklonili smo se EU in namesto knežjega kamna narisali v grb simbol gore Triglav. Ubogali smo Heiderja in knežji kamen upodobili na skoraj najmanj vrednem novčiču za dva centa! Lani je minilo 600 let od kronanja Barbare Celjske za kraljico Svetega rimskega cesarstva. Ali smo o tem kaj slišali in kaj napisali? Vsi poznamo kraljeviča Marka in Njogoša – lastne zgodovine pa prav nič. (Kraljica Barbara je bila Friderikova sestra in svakinja Veronike Deseniške). Celjski grofi oziroma kasneje knezi, ki so stranska veja rodovine sv. Eme (zavetnice Koroške) in verjetno po rodu Karantanci, so bili v svojem času povsem enakovredni Habzburžanom. Če zadnjega Celjskega kneza Ulrika ne bi dal ubiti opevani kralj Matjaž (Matija Korvin), tako da Celjani niso imeli več moških potomcev, bi se naša zgodovina pisala drugače. Verjetno bi nas v šoli učili, da smo staroselci in da so v šestem stoletju Karantance napadala različna plemena iz Azije (večinoma Turki) in med njimi pomešani tudi Slovani (mešanica teh plemen je tisoč tristo let kasneje dobila ime južni Slovani). V šestem stoletju smo bili še skupaj z brati Slovaki, ki sami sebe imenujejo enako kot mi: Slovenci. Učili bi nas, da so bili staroselci miroljubni in da so sprejeli medse Kelte, ki so prevzeli tudi jezik in navade naših pradedov. Kasneje so jih zavojevali Rimljani in ustanovili Norik z glavnim mestom Virunum.

Kljub nasilnemu pokristjanjevanju so naši predniki dolgo ostali zvesti svojim bogovom. Po propadu rimskega imperija je bila tam Samova država, po njej pa Karantanija. Zadnji poganski karantanski knez je bil Borut, ki je v strahu pred že omenjenimi napadalnimi južnoslovanskimi plemeni, pred Langobardi, ki so pritiskali z zahoda, in pred Obri, ki so napadali z

vzhoda, sklenil pakt z Bavarci. Ker mu Bavarci niso povsem zaupali, so Borutu vzeli kot talca sina Gorazda in nečaka Hotimirja ter ju pokristjanili. Kasneje so zahtevali, da postane pokristjanjeni Gorazd karantanski knez. Ker je bil Karantanec, se ta zahteva niti ni križala s karantansko ustavo. Gorazd je tri leta po ustoličenju umrl, knez pa je postal Hotimir, ki ga je omenil tudi Prešeren v svojem Krstu pri Savici (Valjhun, sin Kajtimara že dolgo bije boj....). Hotimir je povabil irskega misijonarja Modesta in njegove duhovnike v Karantanijo. Modest je na Gosposvetskem polju, nasproti Krnskemu gradu, takrat upravnemu in političnemu središču Karantanije, postavil Marijino cerkev, predhodnico današnje cerkve Gospe Svete. Od tu je Modest deloval po celotni deželi, učil, širil blagovest in posvečeval duhovnike.

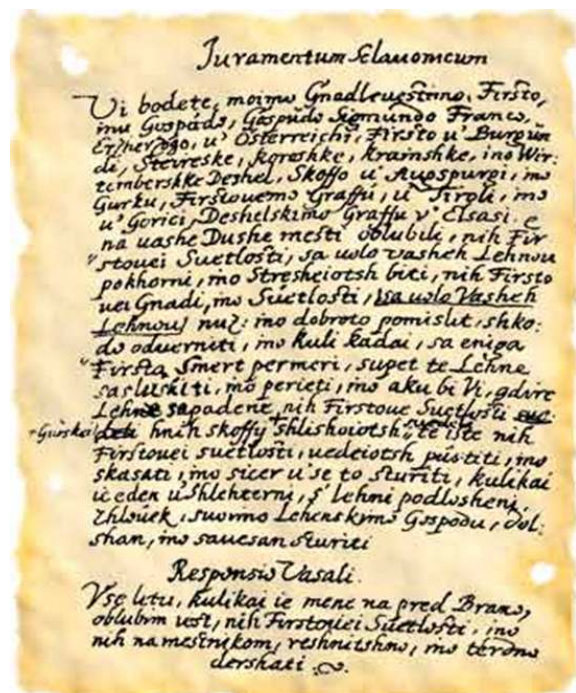
Modestovi (domnevni) posmrtni ostanki so pokopani v cerkvi Gospe Svete. Pokristjanjevanje Karantanije je bilo po njegovi smrti začasno ustavljeno, saj so se kar vrstili upori poganskih Karantancev. Prešeren je napisal o tem Krst pri Savici in si privoščil tudi nekoliko spremeniti imena (Hotimir = Kaj-ti-mar; Volkun = Valjhun...). Čim večkrat sem prebrala Krst pri Savici, tem bolj sem ga občudovala – vsebinsko, oblikovno in tudi zaradi takšnih fines, kot so imena Kajtimar, Valjhun, Črtomir...

Modestov grob pri Gospe Sveti.

Če bi hotela opisati cerkev, »klošter«, večno luč, kostnico, bi bil članek predolg. Prav gotovo je to naša najlepša, najmogočnejša gotska cerkev. Lipe pred njo ni več. Tudi slovenskega jezika ni nikjer – celo naslov slovenskega prospekta o cerkvi se glasi Maria Saal. O njej je največ pisal Marijan Zadnikar (Gospa Sveta

in Gosposvetsko polje; Po koroških cerkvah; Med umetnostnimi spomeniki na slovenskem Koroškem itd.). Razumljivo je, da je dobro opisana tudi v Steletovi Umetnostni zgodovini. Manj natančno jo opisuje Janko Zerzer (Po koroških poteh; Na obeh sončnih straneh Karavank), še bolj površno pa je opisana v mnogih vodnikih po slovenski Koroški v Avstriji, ki jo mi pokorno imenujemo avstrijska Koroška.

Slovensko besedilo iz leta 1637, po katerem so plemiči pri Gospe Sveti prisegli vazalstvo krškemu škofu.

Pri Mariji Sveti smo zavili na božjo pot proti Štalenski gori. Koračili smo mimo velikih zoranih polj, ki so s svojo rjavo barvo samo še poudarjala modrino neba, mimo živozelenih površin jarega žita, zavili v smrekov gozd, po poti, ki jo je na levi strani spremljala močvara. Žab nisem slišala – verjetno so se zaradi toplega vremena letos že vse poženile (ali pa jih zaradi kakršnihkoli kemikalij sploh ni več?). Pot je bila tako položna, da nismo niti opazili, da se vzpenjamo. Počasno, neopazno vzpenjanje se je nadaljevalo po lahno valoviti Roški dolini, polni cvetočih grmov in dreves – predvsem jablan. Od časa do časa so na nas pokukale Karavanke – Peca, Obir, nato Košuta s svojimi sosedi.

Slikovita pot proti Štalenski gori.

Mimo Mižlje vesi (Gammersdorf) smo prišli v Otmanje. Tam sem si ogledala imena umrlih med svetovnjima vojnama. Priimki med leti 1914-1918 so bili skoraj vsi slovenski, le napisani so bili nemški. Priimki padlih med drugo vojno pa so bili večinoma nemški. Ne vem, ali so bili to priimki domačinov ali vojakov, ki so umrli v občini Otmanje.

Koncem devetnajstega stoletja so se narodnostni boji v Štalenski občini močno ojačali, domačini so hoteli na cerkvah in pokopališčih slovenske napise – med zadnjimi je bil uničen napis v Šentlovcu nad vhodom na pokopališče. Uničili so ga pred tridesetimi leti. Slovencev je tam sedaj malo. Govorijo poljansko narečje, ki je prehodno narečje med podjunščino in rožanščino.

Iz vašice Gorje (Görriach) smo se povzpeli na Štalensko goro. Žal je pogled na lepo gotsko cerkev zastirala pred njo zgrajena velika gostilna Skoriantz - pri Škrjancu, kjer pa ne znajo več prepevati, marvnati in žebrati po naše, ampak čivkajo samo še po nemško. Tam smo najprej raztegnili razbolele noge, potem pa uživali v lepih razgledih. Končno smo pokukali v cerkev, ki slovi po svojem velikem poznogotskem oltarju. Oltar sodi med najlepše krilne oltarje Koroške. Izpred njega se na praznik

treh žeblicev po polnočni maši odpravijo sodobni romarji na Šenturško, Šentviško in Šentlovrenško goro. Božjo pot morajo zaključiti taisti dan, še pred večerno zarjo. Le kaj bi ti pohodniki rekli nam, ki smo jamrali samo zaradi sprehoda od Marije Svete do Štalenske gore?!

Mimogrede smo se ustavili tudi pri lepo konzerviranih ostankih noriškega (rimskega) mesta Zgornji Virunum (nekje sem zasledila ime Noreja). Žal si muzeja na prostem nismo mogli ogledati, saj smo prišli tri dni pred formalnim odprtjem. Na poti domov nam je Borut pripovedoval o dvatisočletnem mladcu, ki stoji v tem mestu. Pravzaprav stoji tam le njegov ponaredek – ali bolje: ponaredek ponaredka. Pravi rimski kip so namreč podarili španskemu dvoru, kjer se je izgubil. Borut nam je obljubil, da nas bo peljal tja čez štirinajst dni.

Prav vsak Borutov izlet je zame nepozabno doživetje in vsem bi na deset stopenjski lestvici dala oceno enajst ali več. Čeprav sem s tega izleta prinesla domov krvave žulje, bi ga ponovila – če bi bilo treba, spet v novih, trdih hribovskih čevljih.

V povezavi z viharškim izletom sem se odločila tudi za objavo moje vilanele »Osti jarej«.

Osti jarej

Naxdravil »osti jarej« je vsak dan Venet; in mi – pozdravljajmo se spet: ostani zdrav in mlad, xares močan.

Praded – takrat, ko bil še ni kristjan, tegá je več kot dvakrat tisoč let, naxdravil »osti jarej« je vsak dan.

Na vró napisal je praded – pogan, ki v duši že takrat je bil poet: ostani zdrav in mlad, xares močan.

Zdravico je s prijatelji obdan veselo v družbi pel Venet – praded; naxdravil »osti jarej« je vsak dan.

*Lapis, ostani v srcih varovan;
spomin, ostani vsem Slovincem svet,
ostani zdrav in mlad, xares močan.*

*Nekoč naxdravljaj je praded - Slovan,
Sloven, praded Slovenec – pač Venet
naxdravil »osti jarej« je vsak dan
ostani zdrav in mlad, xares močan.*

Alenka Dobeic

»Osti jarej« se glasi najstarejši znani slovenski zapisani pozdrav ali napitnica oziroma zdravica. Dandanes je pozdrav po okrog 2.500 letih znova aktualen in ga z veseljem ter ponosom uporablja čedalje več mladih Slovencev. Najbolj razširjen je ta stari slovenski pozdrav v njegovi skrajšani različici »oj!«. Ta se je v zadnjih nekaj letih tako razširil, da mnogi, ki ga uporabljajo v vsakodnevnih stikih z drugimi, niti ne vedo, kaj pomeni.

»Osti jarej« je kratek napis na starodavnem vrču za točenje pijač, ki ga hranijo v muzeju v Trstu. Vrč izvira iz obdobja nekaj sto let pred našim štetjem. Napis je sestavljen iz dveh besed – »osti« in »jarej«. Osti pomeni seveda skrajšano obliko besede ostani. Druga beseda jarej izhaja iz besednega korena jar oziroma jara, ki pomeni mlad, nov in zdrav ali pomladen. Zakaj bi še naprej uporabljali tuje pozdrave, ki našemu staroslovenskemu ne sežejo niti do gležnjev? Je pa že naš »osti jarej« povsem nekaj drugega!

Alenka Dobeic

GRAD OSTROVICA

Vodnik Borut je viharne pred 14 dnevi popeljal na izlet do Gospe Svete in Štalenske gore, tokratni izlet pa smo nadaljevali tam, kjer smo ga zadnjič zaključili. V Celovcu smo skupaj z našim šoferjem Borisom in vodnikom Borutom zavzeto iskali lokalno cesto v smeri Štalenske gore, saj so vsi smerokazi usmerjali voznika le na avtocesto, ki pa smo se ji želeli izogniti.

Nekoliko pod vrhom Štalenske gore, na višini 900 m, smo si najprej ogledali muzej na prostem oz. ostanke naselja Noreja. Viharnice smo bile oproščene plačila vstopnine, saj so ta dan pri sosedih praznovali dan žensk. Zanimiva poslovna poteza, ki bi lahko bila za zgled tudi nam.

Predvideva se, da je naselje nastalo v času keltske kraljevine Norik in je obstajalo od okoli 2. stoletja pred našim štetjem do mirne vojaške zasedbe Rimljanov okoli leta 15 pred našim štetjem. V času cesarja Klavdija, ki je Norik uredil kot rimsko provinco, so se prebivalci Štalenske gore okoli leta 45 našega štetja preselili v Virun.

Ostanki keltskega naselja Noreja.

Arheološke najdbe pričajo, da je bila vzpetina naseljena že v mlajši kameni dobi, bronasti in železni dobi. Gospodarstvo Norikov je bilo zasnovano predvsem na pastirstvu, med katerim je pomembno mesto zavzemala reja konj. Pomembno je bilo tudi železarstvo in pridobivanje zlata. Te dejavnosti so naseljence povezovale s sosedi, posebej z Germani in Rimljani.

Ostanki stavb naselja Noreja so bili odkriti leta 1948. Zgradbe so bile grajene po rimskem zgledu in so obsegale stanovanjske stavbe, delavnice, trgovine, javni trg z baziliko in javna kopališča.

Mladenič s Štalenske gore.

V okviru muzeja smo si lahko ogledali tudi velik kip črnega dečka s Štalenske gore. Kip je sicer kopija, ki jo hrani dunajski muzej. Vodnik Borut je povedal, da tudi na Dunaju ne razpolagajo z originalom, le-ta je bil podarjen španskemu dvoru, za njim pa se je izgubila sled. Da gre za kopijo, pa so ugotovili po igralni karti, ki so jo našli v prstu mladeniča.

Pot smo nadaljevali do vrha Štalenske gore, od koder smo v daljavi lahko že prepoznali obrise gradu Ostrovica, ki se nahaja okrog 18 km severneje od Celovca.

Pešpot v dolino je bila prijetna in nenaporna. Mestoma so nas razveselili tudi sončni žarki. Ledeni možje in polulana Zofka so namreč njihove dneve vzeli kar zares. Ko smo prišli iz gozdnatega predela, nas je pot vodila po lepih kolovozih in travnatih poteh, z vsakim opravljenim korakom pa se nam je naš cilj prikazoval v lepši in jasnejši podobi. Vodnik Borut nas je opozoril, da so Avstrijci zelo ponosni nanj in celo menijo, da je bil prav ta grad idejna zasnova gradov v risankah Walta Disneya.

Grad stoji na 160 m visoki osameli apnenčasti skalni vzpetini. Po eni izmed najverjetnejših razlag naj bi bilo ime vzpetine in gradu slovenskega izvora in sicer naj bi izhajalo iz korena besede vzpetine z ostrim vrhom kot Ostrovica ali Ojstrica. Najstarejši ohranjen pisni

dokument, ki omenja Ostrovico, je listina iz leta 860, v 11. stoletju pa je na vzpetini že stala utrdba.

Udeleženci izleta pred našim ciljem.

S koncem obdobja viteštva in zaradi začetka uporabe strelnega orožja se je za Ostrovico pričelo novo obdobje sredi štirinajstega stoletja. Tedaj je doživel celovito prenavo in prezidavo in dobil podobo, kakršno ima še danes. Značilnost gradu je, da je varovan s 14 obrambnimi vrati s petimi dviznimi mostovi, ki so služili kot zaščita pred turškimi vpadi. Grad ni bil nikoli premagan.

Grad Ostrovica

Po nakupu vstopnic smo tudi sami zakorakali skozi prva vrata, ki so poimenovana kot vrata praporščaka, na katerih so tudi obnovljene freske, nato so sledila stražarska vrata, ladijska vrata, angelska vrata itd. Pot med posameznimi vrati je dvakrat premagana tudi z lesenima mostovoma, pod katerima zevajo neprijazna brezna in prepadne stene. Vsaka vrata so drugače grajena in vsaka imajo svoj čar. Na platoju zunanjega dvorišča gradu pod samim vrhom je tudi manjša cerkvena, v katero so nekoč zahajali tudi okoliški prebivalci.

V samem gradu je urejen muzej z bogato zbirko orožja, zgodovinskih listin in slik ter seveda prikupno trgovinico s spominčki. Ko smo si vse ogledali, se nam je prilegel počitek, ki ga je nudil lep senčen grajski

vt. Privoščili smo si hladno pijačo in nekaj za pod zob.

Polni lepih občutkov in obogateni z novimi zgodovinskimi spoznanji smo zadovoljni zapustili ta lep del dežele, ki je nekdanj pripadal našim prednikom, in se vrnili v našo še lepšo Slovenijo.

Nevenka Kanduč

MONTE ZERMULA 2143M

Tokrat skrbno izbrana tura vodnika Borisa Jesenška so bile Karnijske Alpe, vrh Monte Zermula (2143m). V vabilu na pohod je bil opisan pristop po zavarovani varianti in po mulatjeri, zgrajeni v prvi svetovni vojni.

Radovedna še drugih razgledov sem se odločila, da se udeležim te ture. Majhno skupinico planincev nas je sam vodnik zgodaj zjutraj odpeljal cilju naproti. Čez Rateče do Tablje / Pontebbe, tu pa odcep kot za Mokrine / Nassfeld, takoj iz podvoza levo proti Studeni Bassi po levem pobočju. Cesta je asfaltirana, ozka, le za eno vozilo. Ovinkasta se po pobočju strmo dviguje, kot da se voziš po vrhovih smrek. Pripeljali smo se na prelaz Cason / Lonica na višino 1552m. Pred nami se je odprla prostrana planina z gostiščem. Pričakal nas je jasen dan, ki je obljubljal čudovit razgled, kar je za obisk gora zelo pomembno. Tu nam je vodnik pokazal naš cilj, po krajši odločitvi smo se razdelili v dve skupinici. Na vrh so možni različno zahtevni dostopi, tako ferrata kot mulatjera, odločil se je za slednjo.

Gora je mogočna skalna vzpetina, ki je bila v prvi svetovni vojni zelo pomembna strateška točka. Od takrat je vojaško zaznamovana še z vidnimi ostanki kavern, bunkerjev, jarkov, mulatjero pa še danes uporabljamo za lažji pristop na vrh.

Tam gori je naš cilj.

Mimo opuščene kasarne in skoz macesnov gozd smo se vzpenjali proti sedlu Farco di Lanza in pod grebenom prečili. Ves čas smo uživali v razgledih globin pod nami in v daljavi občudovali ozko silhueto zahodnih Julijskih Alp. Proti severu nismo imeli razgleda, ker je steza speljana po pobočju. Obšli smo kar nekaj robov, da smo prišli na sedlo, kjer se odpre pogled tudi na severno obzorje in globoko pod nami na planino. Od tu se še vidi vsa razsežnost in lepota planine.

Še smo na pravi poti.

Z vztrajnim korakom smo dosegli vrh z mogočnim železnim križem. Na vrhu se nas je zbrala narodnostno pisana družina in še kakšno prijetno presenečenje: tuji planinec nas je vse počastil z izvrstnim pecivom.

Na vrhu Monte Zermule 2143m.

Vzeli smo si čas za malico, razglede in prepoznavanje vrhov. Kot sem že omenila,

je bilo ozračje tako čisto, da se je videlo Kaninsko pogorje in mogočni Montaž, na severu pa veriga vršacev z zasneženimi vrhovi, žal meni nepoznane gore. Medtem sta po ferrati priplezala dva Slovence. Saj ne moreš verjeti, ko pa je toliko besed o majhnosti in maloštevilčnosti slovenskega naroda.

Sestopili smo po poti pristopa, se na planini srečali z našima planinkama, se v koči odžejali in polni lepih vtisov odpeljali proti domu. V prijetnem pomenku smo se hitro bližali domovini. Vodniku pa smo naročili, naj za naslednjo turo Wolajer see 1951m / Volajsko jezero naroči prav tako vreme. No, ker pišem že po tej turi, moram povedati, da je držal besedo. Tudi tu smo imeli lepo vreme in ravno tako je bila ta tura izbrana za dušo.

Kot se spodobi, smo dan sklenili v Žirovnici pri Trebušniku. Vsem v skupini je tekla beseda, tako da smo se nasmejani poslovili in si zaželeli še veliko prijetnih pohodnih srečanj.

Kastelic Marija

SVINŠKA PLANINA

Štirinajstdnevni vročinski val, ko se je živo srebro dvignilo v nekaterih krajih naše domovine tudi do 38 stopinj, še ni pojenjal tudi v nedeljo, 1. julija, ko je vodnik Borut organiziral zelo lep planinski vzpon na Svinško planino na avstrijskem Koroškem. Nekateri planinci so se visokih temperatur prestrašili in udeležbo zadnji hip odpovedali.

Pogorje Svinške planine se nahaja približno 140 km severovzhodno od Ljubljane, nad Dravsko dolino in Velikovcem. O tem, da je mogoče na slovenskih zemljevidih prebrati drugačno ime in sicer kot Svinjska ali Svinjska planina, je vodnik podal obrazložitev v samem planu izletu. Pri prevodu iz slovenskega v nemški jezik je prišlo do vsebinskega nerazumevanja poimenovanja planine, saj so nekoč v tem pogorju kopali svinec in naj bi bil izvor imena po kovini, ne pa po pujsku (svinji).

Vožnja preko Jezerskega do našega izhodišča, ki je bilo zelo visoko pod grebenom prostranega pogorja, je trajala s postankom za kavico kar štiri ure. Ko smo izstopili iz avtobusa, smo v daljavi in

na popolni čistini lahko že občudovali planinsko kočo (Wolfsberger Hutte), ki je bila naš končni cilj. Pogumno smo pričeli našo pešpot, kljub temu da na nebu ni bilo nobenega oblčka, med potjo pa nobenega drevesca, ki bi nudilo vsaj malo sence.

Goli greben Svinške planine.

Sama pot ni bila naporna, saj sta se makadamska pot in kasneje stezica zelo počasi vzpenjali. Pogorje je zanimivo po tem, da je poraščeno le z nizkim borovničevjem, resastimi travami, mahovi in drugim rastlinjem, ki je značilno za kislata tla. Le tu pa tam si je izborila svoj prostorček pod soncem kakšna gorska cvetlica. Če so tla neugodna za vegetacijo, pa je pokrajina posledično zelo lepa za oko, saj nudi enkratne poglede brez zaprek na celoten greben tega lepega pogorja.

Najprej smo krenili proti vzhodnemu delu pogorja in osvojili prvi in najvišji vrh Ladinger Spitze 2968 m. Tu smo imeli zaslužen postanek za ogled lepe okoliške pokrajine, oddih in okrepčilo. Sledila je lahkotna pot po vrhu grebena proti zahodu, do drugega vrha v tem pogorju. Vsi posamezni vrhovi so označeni z značilnim lesenim križem, pri katerem smo se morali po nalogu vodnika Boruta tudi večkrat fotografirati. Nato smo nadaljevali pot proti tretjemu vrhu na grebenu.

Udeleženci izleta na Svinško planino.

Hoja po grebenu tega pogorja nam je bila v pravo veselje.

Ena izmed posebnosti tega izleta pa je bila v tem, da smo stopali po stezicah in potkah, ki so bile posute z bleščočim »zlatim prahom«. Tudi kamni najrazličnejših velikosti so v odsevu sončnih žarkov oddajali sij, kot bi bili zlati. Manjši »zlata kamenček« sem spravila v žep in ga doma dodala v mojo zbirko lepih kamenčkov, ki sem jih doslej našla na naših planinskih poteh. Moja sestrična, po izobrazbi geologinja, mi je povedala, da gre za metamorfno kamnino blestnik, ki je imel dobil po njegovi lastnosti odsevnosti. Najdemo je tudi na Pohorju.

Na Svinški planini so leta 1804 prvič našli nov mineral, ki so ga poimenovali ZOISIT, po našem znanem baronu Žigi Zoisu, (1747 -1819) saj je bil med drugim tudi eden izmed vodilnih mednarodnih strokovnjakov mineralogije. Zapustil je okoli 5000 primerkov obsegajoče mednarodno znane mineraloške zbirke.

Zoisit, mineral, ki kristalizira rombično.

Po osvojenem tretjem vrhu lepega pogorja smo se obrnili proti planinski koči, ki leži nekoliko nižje . Pri prijetnem oskrbniku in njegovem mlademu pomočniku, ki sta se hitro naučila nekaj slovenskih besed v povezavi s hrano in pijačo, smo naročili nekaj za osvežitev, tisti bolj lačni pa so naročili juho z različnimi vrstami cmokov.

Pot proti dolini ni bila naporna, le vedno bolj vroče je postajalo, zato smo si želeli, da bi čim prej zagledali naš avtobus. Res nismo dolgo hodili, ko smo ga zagledali parkiranega v senci. Pot proti domu je potekala po mojem občutju hitreje kot zjutraj v drugo smer. Polni lepih vtisov in novih spoznanj smo zadovoljni prišli v našo belo Ljubljano.

Nevenka Kanduč

HUDOURNIK 1148 m

V soboto, 28. 7. ob 7. uri zjutraj, smo se zbrali dva viharnika in pet viharnic na parkirišču v Tivoliju in se pod vodstvom Grege z dvema osebnima avtomobiloma odpeljali po avtocesti do Logatca in naprej po lokalnih cestah preko Idrije na Vojsko, 1077 m. Vojsko je bilo izhodišče za izlet na Hudournik, 1148 m visoki vrh na Vojskarski planoti. Pot je potekala v začetku po vozni cesti, ki je bila na ravnini celo asfaltirana, v strminah pa makadamska.

Planina na Vojskem – izhodišče izleta.

Planota je poseljena z redkimi zaselki, v katerih so le še tu in tam naseljene kamnite hiše z majhnimi okni, v katerih gori razsvetljava cel dan.

Po polurni hoji smo prišli do partizanskega pokopališča na Vojščici, kjer je pokopanih 305 borcev NOB, padlih v zadnji nemški ofenzivi aprila 1945. Pokopališče je lepo urejeno, na kamnih so izpisana imena borcev, predvsem tistih, ki so bili poznani, med njimi tudi dva narodna heroja.

Partizansko pokopališče na Vojščici.

Vojsko in vsa planota sta bila med NOB eden od centrov narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem.

Mi pa smo nadaljevali pot po cesti proti vrhu Hudournik, 1148 m, ki sicer ni izrazit vrh. Na robu prepadne stene je drog z vgrajenim žigom in s seboj moraš imeti blazinico za žigosanje dnevnika. Razgled pa je res lep. V bližnji okolici so Šebreljski vrhovi, na obzorju pa se vidijo vrhovi nad Baško grapo s postavnim Poreznom.

Osvojeni vrh Hudournika ki meri 1148 m.

Po daljšem počitku smo se odpravili nazaj proti Vojskem po isti poti do zaselka Ogalce, kjer smo se spustili v grapo. V Studencih smo si ogledali Partizansko tiskarno Slovenija. Tiskarna je bila postavljena v letu 1944. Tiskarski stroj je bil naročen in pripeljan iz Milana. Prevoz hitrotiskalnega stroja je bil pravi podvig, saj je nemška vojska strogo nadzorovala ves transport proti Slovenskemu primorju. Vseeno je stroj prispel pod rob Vojskarske planote septembra 1944, nato pa so ga v delih prenesli v grapo. Tiskarna Slovenija, kot so jo poimenovali, je bila pripravljena za delo. Dne 17. septembra 1944 je bila izdana prva številka Partizanskega dnevnika.

Partizansko tiskarno Slovenija so po vojni razglasili za kulturno-zgodovinski spomenik in jo slovesno odprli 18. maja 1947 na velikem ljudskem zborovanju na Vojskem. Tiskarski stroj še vedno deluje, zato obiskovalci prejmejo priložnostni spominski letak, ki jim ga natisne oskrbnik tiskarne.

Tiskarski stroj, pripeljan, še vedno deluje.

Povratek nadaljujemo proti Vojskem. Tam se vkrcamo v avtomobila in se po makadamski cesti spustimo v dolino Trebušnice. Ogleđamo si še slap Pršjak in se preko Spodnje Idrije vrnemo v Ljubljano.

Marjan Potisek

UTRINKI IZ NARAVE

Gozdni škrt

Sliko sem naredil v gozdu nekje v bližini Šentjerneja konec septembra leta 2006, ko sem nabiral gobe. Pa nisem imel posebne sreče z gobami, bilo pa je več lesnih predvsem na starih bukvah. Mojo pozornost pa so pritegnili propadajoči ostanki dreves. Prav posebno mi je bil všeč štor - v moji domišljiji sem videl pravega gozdnega škrate iz pravljice. Pogrešal sem samo še gozdno vilo, ki pa se ni pojavila. Na razbrazdanem, z gubami prepredenem in zelenim mahom poraščenem obrazu sem opazil veliko oko. Imel sem občutek, da me opazuje, in samo čakal sem, kdaj mi bo pomežiknil in me ogovoril. Pomislil sem, koliko noči in dni, v lepem in slabem, toplem in hladnem vremenu že vztraja in kaj vse je doživel že v svojem prejšnjem življenju, morda kot vitka smreka ali pa košata bukev.

Anton Doma

Goban kapitalc

Takšnole srečo in bistro oko je imela Ana Roškar, vnukinja našega planinskega prijatelja, na poti na Urbana, konec mesec maja. S čvrstim, zdravim in izjemno velikim kapitalskim gobanom se je Ana rade volje postavila pred fotoaparāt, da bo dogodek ostal zabeležen za trajen spomin. Za Mariborčane je pot na Urbana nekaj takšnega kot Šmarna gora za Ljubljānčane, zato je ob takšnem številu obiskovalcev res neverjetno, da gobana niso sprehajalci videli že mnogo prej in ga pobrali takoj, ko je pokukal iz zemlje.

Nevenka Kanduč